

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 27ΗΣ ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1975

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΠΑΝ. ΖΕΠΟΥ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΙΣ ΒΙΒΛΙΟΥ

Παρουσιάζων τὸ ἔργον τῶν κ. Ἑλ. Πρεβελάκη καὶ Φιλ. Γλύτση, «Ἐπιτομαὶ Ἑγγράφων τοῦ Βρετανικοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν / Γενικὴ Ἀλληλογραφία / Ἑλλάς (Foreign Office 32)», Τόμος Α', F. O. 32, Φάκελοι 1 - 34, 1827 - 1832, Ἀθῆναι 1975, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Διονύσιος Α. Ζακυθηνὸς** εἶπε τὰ ἑξῆς :

Γνωστὴ εἶναι ἡ σημασία τῶν ξένων ἀρχειακῶν πηγῶν διὰ τὴν Ἱστορίαν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ. Πρὸς τὰς πηγὰς ταύτας ἔστρεψεν ἀπὸ τοῦ 1963 τὴν προσοχὴν τοῦ Κέντρου Ἑρεῦνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μὲ σκοπὸν νὰ τὰς καταστήσῃ περισσότερον προσιτὰς εἰς τὴν ἔρευναν. Κατήρτισε καὶ ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογὴν πρόγραμμα μακρῶς πνοῆς. Τοῦτο περιλαμβάνει τὴν μικροφωτογράφησιν ξένων ἀρχείων, τὴν κατάταξιν καὶ εὑρετηρίασιν τῶν παραλαμβανομένων μικροταινιῶν, ὥστε νὰ καθίστανται αὐταὶ ἀμέσως χρησιμοποίησιμοι ὑπὸ τῶν ἐρευνητῶν, καί, τέλος, τὴν δημοσίευσιν τοῦ μικροφωτογραφηθέντος ὑλικοῦ, ἀποτελουμένου κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων, εἴτε *in extenso* εἴτε ἐν ἐπιτομαῖς.

Ἡ δι' ἐπιτομῶν παρουσίασις ἀρχειακοῦ ὑλικοῦ εἶναι μέθοδος γνωστὴ καὶ παλαιά. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρεται ὅτι τὸ Public Record Office, ἥτοι ἡ κεντρικὴ ἀρχειακὴ ὑπηρεσία τῆς Ἀγγλίας, ἔχει ἐκδώσει πολυτόμους σειρὰς ἐπιτομῶν (Calendars).

Πρῶτος καρπὸς τοῦ ὡς ἄνω προγράμματος τοῦ Κέντρου Ἑρεῦνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ εἰς τὸν τομέα τῶν δημοσιεύσεων εἶναι ἡ πρόσφατος ἔκδοσις τοῦ τόμου Α' τῆς σειρᾶς «Ἐπιτομαὶ Ἑγγράφων τοῦ Βρετανικοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν / Γενικὴ Ἀλληλογραφία / Ἑλλάς». Συντάκται τῶν ἐπιτομῶν τοῦ τόμου τούτου εἶναι ὁ Διευθυντὴς τοῦ Κέντρου κ. Ἐλευθέριος Πρε-

βελάκης και ὁ Γυμνασιάρχης κ. Φίλιππος Γλύτσης, ὅστις ἐπὶ μακρὸν εἰργάσθη εἰς τὸ Κέντρον εἴτε ὡς υπάλληλος ἐν ἀποσπάσει εἴτε ὡς συνεργάτης ἐπὶ συμβάσει. Ἡ ἀπόφασις νὰ ἀρχίσῃ ἡ δημοσίευσις τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν Ἑλλάδα ξένων ἀρχείων ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ Foreign Office ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τοῦτο διακρίνεται ὄχι μόνον διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποιότητα τῶν ὑπ' αὐτοῦ παρεχομένων πληροφοριῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ὑποδειγματικὴν καὶ ἀρτίαν κατάταξιν τῶν ἀποτελούντων αὐτὸ ἐγγράφων.

Ὁ ἐκδοθεὶς τόμος, ὅστις ἔχει ἐνταχθῆ εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν δημοσιευομένην σειρὰν «Μνημεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας», ὡς τὸ ὑπ' ἀριθ. 9 δημοσίευμα αὐτῆς, ἀποτελεῖται ἐν συνόλῳ ἐκ 1124 σελίδων τετάρτου σχήματος καὶ περιλαμβάνει ἐπιτομὰς 2578 ἐγγράφων, ἤτοι 16.000 περίπου σελίδων. Τὸ ὑλικὸν τοῦτο προέρχεται κυρίως μὲν ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Foreign Office, καὶ εἰδικώτερον ἐκ τῶν φακέλων 1 - 34 τῆς σειρᾶς Greece, ἣτις φέρει τὴν ἀρχεϊακὴν ἔνδειξιν F. O. 32, συμπληρωματικῶς δὲ ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς ἐν Ἑλλάδι Βρετανικῆς Πρεσβείας, τὸ ὁποῖον φέρει τὴν ἀρχεϊακὴν ἔνδειξιν F. O. 286. Τὰ ἐγγραφα εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται αἱ ἐπιτομαὶ τοῦ τόμου. Α' καλύπτουν τὴν περίοδον 1827 - 1832 καὶ παρέχουν πληροφορίας ἀφορώσας εἰς τὴν στάσιν τὴν ὁποίαν ἐτήρησαν ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσία ἔναντι τοῦ Ἑλληνικοῦ ζητήματος, τὰς ἀποφάσεις τῆς Διασκέψεως τοῦ Λονδίνου, ὡς πρὸς τὴν ἴδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοῦ Ἰωάννου Καποδίστρια, τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἐκλογὴν τοῦ Λεοπόλδου ὡς ἡγεμόνος αὐτῆς, τὰ ζητήματα τῆς Κρήτης καὶ τῆς Σάμου, τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ὁθωνος, τὸ ζήτημα τῶν συνόρων κλπ.

Ὁ τόμος Β' τῶν Ἐπιτομῶν, ὅστις ἤδη ἐτοιμάζεται, θὰ καλύψῃ τὴν περίοδον τῆς Ἀντιβασιλείας (1833 - 1835), τὸ ὅλον δὲ ἔργον, τὸ ὁποῖον, ὡς προβλέπεται, θὰ ἀποτελεσθῆ ἐξ 25 - 30 τόμων, θὰ ἀναφέρεται εἰς τὰ ἔτη 1827 - 1905.

Τὸ ὑλικὸν, τὸ ὁποῖον ἐκαλύφθη ὑπὸ τῶν ἐπιτομῶν τοῦ ἐκδοθέντος τόμου, εἶναι κατὰ τὰ 80 % ἀδημοσίευτον. Τὸ δημοσιευμένον ὑλικὸν, ἀποτελούμενον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ διεθνῶν πράξεων (πρωτοκόλλων, συνθηκῶν κ.τ.δ.), δὲν ἐκρίθη σκόπιμον νὰ παραλειφθῆ, διὰ νὰ μὴ διασπαθῆ ἡ ἐνότης τοῦ ἔργου καὶ ἀπολεσθῆ οὕτως ἡ αὐτοτέλειά του.

Ἐκάστη ἐπιτομή, πλὴν τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῆς καὶ τῆς παραπομπῆς εἰς τὸ ἀρχεῖον καὶ τὸν φάκελον ὅπου εὐρίσκεται τὸ ἐγγραφον εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται, περιλαμβάνει: τὴν χρονολογίαν τοῦ ἐγγράφου, τὸ ὄνομα τοῦ ἀποστολέως καὶ τοῦ παραλήπτου αὐτοῦ, παραπομπὴν εἰς τὸ ἐγγραφον μὲ τὸ ὁποῖον τυχὸν συνάπτεται

καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα τυχὸν εἶναι συνημιμένα εἰς αὐτό, τέλος δὲ οὐσιώδη περιήληψιν τοῦ περιεχομένου του.

Αἱ ἐπιτομαὶ ἔχουν καταταχθῆ καθ' ὃν τρόπον ἔχουν ταξινομηθῆ τὰ ἀντίστοιχα ἔγγραφα εἰς τὸ ἀρχεῖον, διατηρηθείσης οὕτω τῆς λειτουργικότητος αὐτοῦ, ἣτις πολλάκις ὀδηγεῖ ἀκόμη καὶ εἰς διαπιστώσεις ἀνεξαρτήτους πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν ἐγγράφων. Τὰ πρόσθετα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα δύναται ὁ ἐρευνητὴς νὰ ἀρυσθῆ ἀπὸ ἐν καλῶς ὀργανωμένον ἀρχεῖον ἀποκαλοῦν οἱ ἐκδόται «καθαρὰν ἀρχεϊακὴν μαρτυρίαν», τὴν μαρτυρίαν δὲ ταύτην διετήρησαν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἐπιτομῶν. Τὸ πλεονέκτημα τὸ ὁποῖον θὰ παρεῖχεν ἢ κατ' ἀπόλυτον χρονολογικὴν σειρὰν κατὰτάξιν τῶν ἐπιτομῶν ἐξησφαλίσθη διὰ τοῦ χρονολογικοῦ εὑρετηρίου, εἰς τὸ ὁποῖον αἱ ἐπιτομαὶ ἀπαριθμοῦνται κατὰ τὴν σειρὰν ταύτην.

Ἐκτὸς τοῦ χρονολογικοῦ εὑρετηρίου, ὑπάρχουν ἐπίσης : εὑρετήριον ἀποστολέων καὶ παραληπτῶν τῶν ἐγγράφων εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται αἱ ἐπιτομαί, καθὼς καὶ λεπτομερὲς ὀνοματολογικὸν καὶ πραγματολογικὸν εὑρετήριον. Ἄπαντα τὰ εὑρετήρια ταῦτα κατηρτίσθησαν ὑπὸ τῆς συντάκτιδος τοῦ Κέντρου δ. Ἑλένης Μπελιᾶ κατὰ τρόπον ὑποδειγματικόν. Ἡ δ. Μπελιᾶ ἐπεσήμανε πρὸς τούτοις, κατόπιν ἐιδικῆς ἐρεῦνης, ποῖα ἐκ τῶν ἀντιστοιχούντων εἰς τὰς ἐπιτομάς ἐγγράφων ἔχουν ἤδη δημοσιευθῆ.

Ἡ πρωτοτυπία τῶν ἐκδοθεισῶν ἐπιτομῶν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι αὐταὶ δὲν ἀποτελοῦν ἀπλᾶς περιλήψεις ἐγγράφων ἐπιλεγέντων κατὰ τὴν κρίσιν τῶν ἐκδοτῶν, ἀλλὰ συμπύκνωσιν τοῦ συνόλου δεδομένης ἀρχεϊακῆς ἐνότητος. Τὸ στοιχεῖον τοῦτο, ὁ τρόπος διατυπώσεως τῶν ἐπιτομῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν περιέχουν ἀπλῶς ἐνδείξεις περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐγγράφων εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται, ἀλλὰ περιλαμβάνουν ὅλας τὰς οὐσιώδεις πληροφορίας αὐτῶν, καὶ ὁ κατὰ συστηματικὸν τρόπον γενόμενος συσχετισμὸς τῶν ἐγγράφων τούτων, καὶ ἐξ ἀπόψεως ἀρχεϊακῆς καὶ ἐξ ἀπόψεως περιεχομένου, καθιστοῦν τὸ ἔργον σπουδαῖον αὐτοτελὲς βοήθημα διὰ τὸν μελετητὴν τῆς περιόδου καὶ τῶν θεμάτων τὰ ὁποῖα καλύπτει. Διὰ τὸν ἐρευνητὴν τὸν ἀναζητοῦντα λεπτομερέστερα στοιχεῖα δι' ἐιδικὸν τι θέμα τὸ ἔργον ἀποτελεῖ ἀφετηρίαν περαιτέρω ἐρεῦνης, τὴν ὁποίαν οὕτως δύναται, χρησιμοποιοῦν αὐτὸ ὡς ὀδηγόν, νὰ διεξαγάγῃ εἴτε ἐν Λονδίῳ, εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀρχεῖον τοῦ Foreign Office, εἴτε ἐν τῷ Κέντρῳ Ἑρεῦνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, ὅπου εὐρίσκονται μικροταινίαι τῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου τούτου.

Κύριοι Συνάδελφοι,

Τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον ἔχετε ἐνώπιόν σας εἶναι ἀποτέλεσμα μακροῦ καὶ μεγά-

λου μόχθου, εισάγει δὲ νέαν μέθοδον καὶ νέον πνεῦμα εἰς τὴν ἔρευναν τῶν πηγῶν καὶ τῆς καθόλου τεκμηριώσεως τῆς νεωτέρας καὶ νεωτάτης Ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων. Ἄνευ ὑπερβολῆς θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἡ προκειμένη ἔκδοσις προώριστα νὰ ἀποτελέσῃ καμπὴν εἰς τὴν νεωτέραν ἱστοριογραφίαν. Παρακαλῶ καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης νὰ ἐνισχύσετε τὸ μέγα τοῦτο ἐγχείρημα, κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νὰ χωρήσῃ ἡ συγκρότησις καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ ἔργου μὲ ταχύτερον ρυθμόν.